

## DZIEKAN A DUCHOWIEŃSTWO DEKANALNE. ASPEKT PRAWNO-DUSZPASTERSKI

**Jerzy Adamczyk\***

Wyższe Seminarium Duchowne w Radomiu

### Wprowadzenie

Sobór Watykański II postawił sobie za zadanie gruntowną odnowę życia kościelnego, a w związku z tym duszpasterstwa, które obejmuje trzy podstawowe zadania Kościoła: nauczanie, uświęcanie i rządzenie (kierowanie, pasterzowanie). Sobór ten nadał pastoralnej działalności Kościoła charakter dynamiczny, wychodzący naprzeciw, misyjny, wyrażający się w tym, że duszpasterz szuka tych, którzy już odeszli albo którym grozi im takie niebezpieczeństwo, w przeciwieństwie do duszpasterstwa przedsoborowego, które miało w pewnym sensie charakter statyczny. Tak rozumiana odnowa soborowa objęła również funkcję dziekana. W ujęciu soborowym dziekan jest na pierwszym miejscu duszpasterzem, choć nie zanikł, co zrozumiałe, także należący do natury tego urzędu aspekt administracyjny, wyrażający się przede wszystkim w podejmowaniu kontroli w stosunku do powierzonego dekanatu<sup>1</sup>. Redaktorzy instrukcji *Ecclesiae imago* piszą, że „należy przywiązywać wielkie znaczenie do funkcji dziekańskiej, którą trzeba uznać za funkcję duszpasterską, a nie tylko prawną, administracyjną i ponadparafialną. Na dziekanie bowiem ciąży nie tylko obowiązek czuwania,

---

\* Ks. dr hab. Jerzy Adamczyk – prezbiter diecezji radomskiej. Wykładowca prawa kanonicznego w WSD w Radomiu. Zainteresowania badawcze: prawo kanoniczne – karne i procesowe, prawo małżeńskie. E-mail: ksjerzyad@wp.pl.

<sup>1</sup> Por. E. Szafronowski, *Ponadparafialni współpracownicy biskupa diecezjalnego*, „Prawo Kanoniczne” 35 (1992), nr 3–4, s. 33–34.

lecz obowiązek prawdziwej apostołskiej troskliwości, aby rozwijało się życie lokalnego prezbiterium i potęgowała w ramach dekanatu wspólnie podejmowana działalność duszpasterska”<sup>2</sup>.

Dekret soborowy o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* nazywa dziekanów „bliższymi współpracownikami biskupa (...), którym powierza się obowiązki duszpasterskie lub też dzieła apostołatu o charakterze ponadparafialnym”, zachęcając proboszczów, aby współpracowali z kapłanami pełniącymi duszpasterskie obowiązki na danym terytorium, np. wikariuszami okręgowymi, dziekanami, żeby duszpasterstwo diecezji nie cierpiało na brak jedności, a zyskiwało na skuteczności<sup>3</sup>. Choć aktualny Kodeks nie zobowiązał biskupa diecezjalnego do podziału diecezji na dekanaty<sup>4</sup>, pozostawiając mu tym samym swobodę wyboru innych rozwiązań, to jednak zbiór ten przejmuje w zasadzie instytucje dekanatów i dziekanów<sup>5</sup>. Jest rzeczą jasną, że głównym celem ustanowienia sieci dekanalnej jest to, aby za pomocą instytucji dziekańskiej stworzyć na danym terytorium wewnątrz Kościoła partykularnego żywą komórkę diecezjalnego prezbiterium, a przez to pomóc proboszczom i innym pracownikom duszpasterstwa tegoż terytorium wypełniać ich Chrystusowe posłannictwo<sup>6</sup>. Kodeks prawa kanonicznego z 1983 roku wyraźnie podkreśla szczególne obowiązki i prawa dziekana w stosunku do duchowieństwa dekanalnego, a to po to, by duchowni jego okręgu prowadzili życie odpowiadające ich stanowi i troskliwości

---

<sup>2</sup> Sacra Congregatio pro Episcopis, Directorium *Ecclesiae imago* de pastore ministerio Episcoporum (22 februarii 1973), nr 187, w: *Enchiridion Vaticanum*, t. 4, Bologna 1997, nr 1945–2328, tekst polski: Kongregacja Biskupów, Instrukcja *Ecclesiae imago* na temat pasterskiej posługi biskupów, „Posoborowe Prawodawstwo Kościelne” 1975, t. 6, z. 1, red. E. Szafrowski, nr 10370–11035 (odtąd: EI).

<sup>3</sup> Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Decretum de pastore Episcoporum munere in Ecclesia *Christus Dominus* (28 octobris 1965), nr 29 i 30, 1, „Acta Apostolicae Sedis” 58 (1966), s. 673–701, tekst polski: Sobór Watykański II, Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 236–258 (odtąd: CD). „Do najbliższych współpracowników biskupa diecezjalnego zalicza się tych kapłanów, którzy wykonują urząd duszpasterski o charakterze ponadparafialnym, wśród nich należy wspomnieć dziekanów, których nazywa się także archiprezbiterami, a w Kościele wschodnim – protoprezbiterami”. Paulus PP. VI, motu proprio *Ecclesiae Sanctae* (6 augusti 1966), nr 19 § 1, „Acta Apostolicae Sedis” 58 (1966), s. 757–787, tekst polski: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 138–143 (odtąd: ES).

<sup>4</sup> Por. kan. 374 § 2.

<sup>5</sup> Por. kan. 553–555.

<sup>6</sup> Por. W. Krawczyk, *Dziekan we wspólnocie dekanalnej*, „Studia Płockie” 8 (1980), s. 63–64.

wypełniali swoje obowiązki<sup>7</sup>. Jeszcze dobitniej uzasadnia zadania dziekana wobec duchownych dekanatu *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi „Apostolorum Successores”*, gdzie redaktorzy nazywają wikariusza rejonowego bliskim współpracownikiem biskupa w posłudze duszpasterskiej wobec wiernych i troskliwym „starszym bratem” dla kapłanów danego dekanatu<sup>8</sup>.

Skoro dziekan jest troskliwym „starszym bratem” dla kapłanów danego dekanatu, to powstaje pytanie, w jaki sposób, biorąc pod uwagę aspekt prawny posługi wymienionego prezbitera, dziekan winien realizować swoje zadania względem duchownych kondekanalnych. Jest to ważny problem badawczy, gdyż Kodeks, traktując o tej kwestii w sposób ramowy, ogólny, zasadniczo odsyła w tej sprawie do prawa patrykularnego<sup>9</sup>.

## 1. Troska dziekana o prowadzenie przez duchownych życia odpowiadające ich stanowi

Autorzy instrukcji *Ecclesiae imago* przypominają, że funkcja dziekańska ma wymiar duszpasterski, a nie tylko prawny, administracyjny i ponadparafialny. Wymiar duszpasterski, jak również prawny i administracyjny<sup>10</sup> zawiera w sobie także obowiązek czuwania i prawdziwej apostołskiej troskliwości, aby rozwijało się życie lokalnego (dekanalnego) prezbiterium<sup>11</sup>. Według Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku wikariusz zewnętrzny ma czuwać nad tym, by duchowni jego okręgu prowadzili życie odpowiadające ich stanowi<sup>12</sup>. Podobnie postanawia *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi „Apostolorum Successores”*, gdzie autorzy przypominają: „do dziekana należy (...) czuwanie nad tym, by

---

<sup>7</sup> Kan. 555 § 1 nr 2.

<sup>8</sup> Congregatio pro Episcopis, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi „Apostolorum Successores”* (22 febbraio 2004), nr 219, Città del Vaticano 2004, tekst polski: Kongregacja do spraw Biskupów, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”*, Kielce 2005 (odtąd: AS).

<sup>9</sup> Por. kan. 555.

<sup>10</sup> Urząd dziekana jest w szczególności duszpasterski, chociaż nie brakuje mu specyficznych kompetencji o charakterze prawno-administracyjnym. Diocesi di Nicosia, *Statuto dei vicari foranei*, [www.webdiocesi.chiesacattolica.it](http://www.webdiocesi.chiesacattolica.it) (dostęp: 15.11.2015), art. 3.

<sup>11</sup> Por. EI, nr 187; por. A. Bressani, *La chiesa particolare*, w: *Il diritto nel mistero della Chiesa. Il popolo di Dio e la sua struttura organica*, red. Gruppo Italiano Docenti di Diritto Canonico, vol. 2, Roma 1981, s. 401.

<sup>12</sup> Kan. 555 § 1 nr 1.

duchowni jego okręgu prowadzili życie odpowiadające ich stanowi<sup>13</sup>. Przytoczone odniesienia dziekana do życia prezbiterów mające walor prawny winny być doprecyzowane czy poszerzone w prawie partykularnym<sup>14</sup>. Należy jednak zauważyć, że prawo partykularne nie może przypisać dziekanowi jakichkolwiek kompetencji, które zmieniają misję wikariusza zewnętrznego, a ten z kolei nie może nadać swoim kompetencjom interpretacji tak szerokiej, że jego działanie stanie się nieuprawnione. Wykonywanie zadań dziekańskich, także w odniesieniu do kleru dekanatu, musi mieścić się ramach prawa i być zgodne z prawem<sup>15</sup>. Należy dodać, że obowiązek troski dziekana o duchownych dekanatu ma objąć wszystkich duchownych dekanatu, a więc zarówno prezbiterów, jak i stałych diakonów, jeśli tacy znajdują się w dekanacie<sup>16</sup>.

W aktualnym prawodawstwie kościelnym wikariusz zewnętrzny ma nie tylko obowiązek nadzoru nad życiem kleru dekanatu, ale nade wszystko pasterski obowiązek prawdziwej troski apostołskiej jako animator życia miejscowego prezbiterium, koordynujący harmonijnie duszpasterstwo na poziomie foranialnym, i w pewnym stopniu także rzecznik wobec biskupa odnośnie do potrzeb duszpasterskich rejonu<sup>17</sup>. Archiprezbiter ma czuwać nad tym, by duchowni jego okręgu prowadzili życie odpowiadające ich stanowi. Jest to przejawem ojcowskiej obecności biskupa wśród duchowieństwa, która staje się bliska poprzez wikariusza zewnętrznego. Kapłan nie jest sam, nie jest pozostawiony sam sobie także w odniesieniu do jego życia duchowego i jego posługi. Chodzi o czuwanie dziekana, które nie jest przede wszystkim kontrolą, lecz wsparciem. Podstawowym obowiązkiem każdego kapłana jest żyć według *regula clericorum*, którą przepisy kanoniczne przedstawiają w różnych artykułacjach, lecz subiektywne sytuacje albo obiektywne okoliczności mogą stwarzać trudności, do których przezwyciężenia zachęca pomoc bliskiego brata. Miłość pasterska winna ożywiać apostołskie działanie kapłana, lecz

---

<sup>13</sup> AS, nr 219.

<sup>14</sup> „Oprócz uprawnień prawomocnie mu udzielonych przez prawo partykularne, dziekan ma obowiązek i prawo”. Kan. 555 § 1.

<sup>15</sup> Por. E. Cappellini, *Comentario a los cánones 553–555*, w: *Comentario exegetico al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 2, cz. II, wyd. 3, Pamplona 2002, s. 1339.

<sup>16</sup> Por. E. Szafranski, *Ponadparafialni współpracownicy...*, s. 45.

<sup>17</sup> Por. A. Bressani, dz. cyt., s. 401. Precyzując obowiązek troski dziekana o duchownych dekanatu, prawodawca kodeksowy w kan. 555 § 1 nr 2 użył słowa „*prospicere*”, które oznacza coś więcej niż „czuwać”. Jego treść wyraża prawdziwą troskę, staranie, zatroskanie, opiekę, dbanie o coś. Por. E. Szafranski, *Ponadparafialni współpracownicy...*, s. 45; por. A. Jougan, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Warszawa 1992, s. 551.

zniechęcenia i kryzysy mogą negatywnie wpływać na jej skuteczność: jest to z pewnością przestrzeń dla pomocy wikariusza zewnętrznego<sup>18</sup>.

Konkretne funkcje i obowiązki wikariusza zewnętrznego względem duchownych wikariatu wskazują na jego udział w trosce biskupa diecezjalnego o duchownych. Biskup bowiem nie ma możliwości osobistego czuwania, pomocy, poznawania, bycia obecnym wszędzie w diecezji (czasami bardzo obszernej); kwestia ta wskazuje na konieczność decentralizacji w wykonywaniu władzy zgodnie z zasadą pomocniczości<sup>19</sup>.

Obowiązek czuwania nad tym, by duchowni jego okręgu prowadzili życie odpowiadające ich stanowi wymaga od dziekana posiadania pewnych kwalifikacji osobowościowych i moralnych. Dziekan winien cieszyć się szacunkiem duchowieństwa i wiernych, odznaczać się dobrymi obyczajami, roztropnością i wiernością doktrynie, pobożnością i gorliwością apostołską, zasługiwać na zaufanie biskupa i duchownych oraz mieć niezbędne umiejętności kierowania i pracy w zespole<sup>20</sup>. Niewątpliwie dziekan ma się odznaczać komunikatywnością i odpowiednim poziomem empatii<sup>21</sup>. W *Statucie księży dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej* postawiono wymaganie, aby dziekan cieszył się uznaniem i autorytetem ogółu duchowieństwa i wiernych z racji przygotowania naukowego, roztropności, pobożności i apostołskiej gorliwości, posiadał uzdolnienia do inspirowania i kierowania działalnością pastoralną na powierzonym mu terytorium, był w stanie wypełnić zlecone mu przez arcybiskupa częstochowskiego zadania w stosunku do całego dekanatu<sup>22</sup>. Według *Statuto dei vicari foranei* diecezji Nikosia we Włoszech wymaga się od dziekana doświadczenia problemów parafialnych, ducha dyspozycyjności i otwarcia na innych oraz szacunku i zaufania konfratrów i laików<sup>23</sup>.

---

<sup>18</sup> Por. E. Cappellini, dz. cyt., s. 1340. E. Szafranski zauważa, że „tak ujęty obowiązek daleki jest od zwykłej tylko obserwacji i dokonywania oceny. Przeciwnie, ze strony dziekana zakłada czynną postawę, wyrażającą się w gotowości wspomaganie wszystkich, aby przyczyniali się do wzrostu życia religijnego wspólnoty dekanalnej” – E. Szafranski, *Ponadparafialni współpracownicy...*, s. 45.

<sup>19</sup> Por. G. Montini, *I Vicari foranei*, „Quaderni di Diritto Ecclesiale” 4 (1991), z. 3, s. 387.

<sup>20</sup> Por. AS, nr 219; por. EI, nr 187; por. ES, nr 19 § 1; por. J. Laquet, *Arcipreste*, w: *Diccionario General de Derecho Canónico*, obra dirigida y coordinada por J. Otaduy, A. Viana, J. Sedano, vol. I, Pamplona 2012, s. 464.

<sup>21</sup> Zob. AS, nr 213.

<sup>22</sup> Arcybiskup Metropolita Częstochowski, *Statut księży dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej*, <http://kuriaczestochowa.pl/wp-content/uploads/2013/02/14.pdf> (15.11.2015), II, nr 4. „Duchowieństwo dekanalne winno odnosić się do dziekana z szacunkiem i zaufaniem, traktując go jak brata, spełniającego dla dobra Kościoła zlecony mu zaszczytny obowiązek”. *Pierwszy Synod Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej 1996–2001*, Zamość 2001, st. 19, s. 25.

<sup>23</sup> Diocesi di Nicosia, dz. cyt., art. 5.

*Pierwszy Synod Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej* poleca, by w realizacji swojej posługi dziekan kierował się w stosunku do kapłanów kondekanalnych braterską życzliwością, szacunkiem i taktem<sup>24</sup>. E. Szafrowski zauważa, że archiprezbiter winien wytworzyć właściwą atmosferę w swoim okręgu. Ma uczynić wszystko, by zyskać zaufanie kondekanalnych, jego dom winien być otwarty dla wszystkich, którzy mają tam śpieszyć ze wszystkimi swoimi kłopotami i trudnościami. Oczywiście obowiązek troski o duchownych okręgu nie oznacza bynajmniej pobłażliwości w odniesieniu do nadużyć spotykanych w dekanacie<sup>25</sup>.

Obowiązek troski dziekana o życie duchownych dekanatu odpowiadające ich stanowi doprecyzowuje prawo partykularne. W *Statutach dziekańskich* diecezji kieleckiej przypomina się dziekanom o trosce o skuteczne umacnianie wspólnoty miejscowego prezbiterium. Dom dziekana jest otwarty dla wszystkich kapłanów. Dziekan organizuje i popiera spotkania kapłanów, m.in. z okazji imienin księży współdekanalnych. Takie spotkania powinny być okazją do wspólnego sprawowania Eucharystii<sup>26</sup>. Według *Statutu księży dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej* wikariusz rejonowy załatwia sprawy sporne niewymagające interwencji kurii metropolitalnej, starając się w porę zażegnać nieporozumienia pomiędzy kapłanami a wiernymi świeckimi; w trudniejszych przypadkach powiadamia o tym kurię; skargi na kapłanów swego dekanatu przyjmuje z taktem i roztropnością<sup>27</sup>, organizuje w dekanacie kapłańskie spotkania braterskie<sup>28</sup>. Autorzy *Statuto dei vicari foranei* diecezji Nikosia domagają się, aby archiprezbiter promował bra-

---

<sup>24</sup> *Pierwszy Synod Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej 1996–2001*, st. 16, s. 23.

<sup>25</sup> E. Szafrowski, *Ponadparafialni współpracownicy*, dz. cyt. s. 45. Forma exhortatywna (zachęcająca, wzywająca), którą przyjmuje norma traktująca o trosce dziekana o duchownych dekanatu, nie może wprowadzać w błąd: prawodawcy kodeksowemu chodzi o prawdziwą i właściwą dyspozycję (normę) dyscyplinarną, która precyzuje obowiązek czuwania wikariusza zewnętrznego. Por. E. Cappellini, dz. cyt., s. 1340. Dziekan troszczy się, aby duchowni prowadzili życie zgodnie z nakazami i wskazaniem prawa kościelnego, należycie wypełniali swoje obowiązki, zwłaszcza w zakresie przebywania w parafii, nauczania, szafowania Sakramentów, rozwijania życia liturgicznego. W wypadku zaniedbań w tej dziedzinie dziekan najpierw upomina po bratersku konfratrów. Jeśli upomnienia nie skutkują, a zaniedbania są poważniejsze, dziekan ma obowiązek przedstawić sprawę biskupowi. Biskup Kielecki, *Statuty dziekańskie* (22 października 1981), „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 57 (1981), nr 1, s. 260.

<sup>26</sup> Biskup Kielecki, dz. cyt., nr 6, s. 260.

<sup>27</sup> Arcybiskup Metropolita Częstochowski, dz. cyt., nr 18,6; por. *Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Lubelskiej* (2 grudnia 2000), nr 18.15, „Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” 74 (2000), nr 4, s. 718.

<sup>28</sup> Arcybiskup Metropolita Częstochowski, dz. cyt., nr 18,14; por. *Wytyczne dla pracy dekanatu i urzędów dekanalnych Archidiecezji Krakowskiej* (3 czerwca 1992), art. 13, nr 4, „Notificiones e Curia Metropolitana Cracoviensi” 130 (1992), nr 7–9, s. 61.

terstwo między prezbiteriami w duchu szczerzej przyjaźni, wspólnoty, harmonijnej i owocnej współpracy. Ma współdziałać i angażować się w urzeczywistnianie inicjatyw życia wspólnego, mających na celu ożywienie posługi kapłańskiej<sup>29</sup>. Według *Wytycznych dla pracy dekanatu i urzędów dekanalnych Archidiecezji Krakowskiej* zadaniem dziekana jest „dbanie o wspólnotę kapłańską w postaci nieformalnych spotkań imieninowych, odpustowych i innych”<sup>30</sup>.

Autorzy *Statuto dei vicari foranei* archidiecezji Amalfi-Cava de' Tirreni polecają dziekanowi dbać o życie duchowe, kulturalne i duszpasterskie prezbiterium wikariatu poprzez wspieranie organizacji spotkań modlitewnych, naukowych i służących wymianie doświadczeń duszpasterskich; sprzyjać przyjaźni i braterstwu kapłańskiemu, zachęcając do udziału w miesięcznych spotkaniach prezbiterium diecezjalnego i dekanalnego<sup>31</sup>. W *Sinodo 47° della Chiesa ambrosiana* stanowi się, że dziekan ma popierać i przewodniczyć przynajmniej miesięcznym zebraniom prezbiterów i diakonów w celu sprzyjania ich braterstwu i podtrzymania ich życia duchowego<sup>32</sup>. Z kolei w *Estatutos de los arciprestazgos de la Archidiócesis de Madrid* zobowiązuje się archiprezbitera do popierania braterstwa między kapłanami swojego terytorium<sup>33</sup>. W *Estatutos del Arciprestazgo de la Diócesis de Cartagena* zalecono, aby dziekan dbał, by kapłanom jego okręgu nie brakowało dóbr materialnych i duchowych<sup>34</sup>. *Pierwszy Synod Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej* stanowi, że obowiązkiem dziekana jest powiadamianie biskupa przynajmniej raz w roku o pracy duszpasterskiej i dyscyplinie duchowieństwa dekanatu<sup>35</sup>, a podczas wizytacji dziekan przeprowadza rozmowy

---

<sup>29</sup> Diocesi di Nicosia, dz. cyt., art. 9.

<sup>30</sup> *Wytyczne dla pracy dekanatu i urzędów dekanalnych Archidiecezji Krakowskiej*, art. 13, nr 7, s. 62. Por. J. Dyduch, *Posoborowe ujęcie funkcji dziekana*, „Notificaciones” 120 (1982), nr 12, s. 288.

<sup>31</sup> Arcidiocesi di Amalfi-Cava de' Tirreni, *Statuto dei vicari foranei*, www.diocesiamalficava.it (dostęp: 15.11.2015), art. 10 bc.

<sup>32</sup> *Sinodo 47° della Chiesa ambrosiana*, Edizioni Centro Ambrosiano, Milano 1995, st. 163 § 3, s. 57.

<sup>33</sup> *Estatutos de los arciprestazgos de la Archidiócesis de Madrid* (16 julio 1997) <http://lavozdelcardenal.archimadrid.com/1997/07/16/estatutos-de-los-arciprestazgos-de-la-archidiocesis-demadrid> (dostęp: 20.11.2015), art. 7, nr 1 A. „Dziekan powinien starać się o podtrzymanie więzi wspólnoty między kapłanami dekanatu. Nie przekraczając swoich kompetencji, dziekan poszukuje optymalnych rozwiązań w sytuacjach konfliktowych”. *Uchwały Pierwszego Synodu Diecezji Toruńskiej. Prawo partykularne Kościoła Toruńskiego*, Toruń 2011, st. 31, nr 6, s. 298.

<sup>34</sup> *Estatutos del Arciprestazgo de la Diócesis de Cartagena*, www.diocesisdecartagena.org (dostęp: 20.11.2015), art. 6 A, 2.

<sup>35</sup> *Pierwszy Synod Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej 1996–2001*, st. 17, s. 24.

indywidualne z kapłanami pracującymi w parafii na temat ich posługi duszpasterskiej, praw i obowiązków oraz odwiedza innych kapłanów mieszkających w parafii<sup>36</sup>. W *I Synodzie Diecezji Łomżyńskiej* zamieszczono następującą normę: „wobec poważniejszych uchybień i zaniedbań duchownych na swoim terytorium powinien on podjąć odpowiednie i przyjacielskie kroki upomnienia braterskiego tak, aby trudne sprawy rozwiązywać w swoim gronie, zanim odwoła się do Biskupa Łomżyńskiego”<sup>37</sup>. W *Pierwszym Synodzie Diecezji Kaliskiej* sugeruje się dziekanowi czuwanie, aby kapłani swoim życiem i pracą duszpasterską budowali wspólnotę Kościoła w dekanacie<sup>38</sup>. Według *Synodu Diecezji Toruńskiej* dziekan podczas wizytacji powinien odbyć rozmowy z proboszczem, wikariuszami i innymi kapłanami rezydującymi na terenie parafii (warunki ich życia, współpraca, podział obowiązków, *liber stipendiorum*, testament, rezydencja, sprawowanie czynności świętych, rekolekcje kapłańskie, formacja kapłańska, strój duchowny, zobowiązania finansowe na określone cele diecezjalne)<sup>39</sup>. W *Statucie Księży Dziekanów Archidiecezji Lubelskiej* zobowiązano dziekana, aby kapłanom kondekanalnym, zwłaszcza młodym, służył radą i pomocą w trudnościach duszpasterskich i osobistych<sup>40</sup>.

Warto zapytać w tym miejscu, co to znaczy prowadzenie przez duchownych życia odpowiadającego ich stanowi, nad którym ma czuwać dziekan<sup>41</sup>. Oznacza to permanentny obowiązek dążenia do doskonałości, czyli świętości. Kan. 276 § 1 KPK przypomina, że duchowni w swoim życiu ze szczególnej racji obowiązani

---

<sup>36</sup> Tamże, st. 17, s. 24.

<sup>37</sup> *I Synod Diecezji Łomżyńskiej*, Łomża 2005, st. 153, s. 67. „Wobec poważniejszych uchybień lub zaniedbań kondekanalnych kapłanów dziekan ma obowiązek zajęcia stanowczej postawy. Powinien jednak zachować wówczas formę ewangeliczną, czyli najpierw upomnieć winnego w cztery oczy, potem w razie potrzeby w obecności innego kapłana, a w wypadku konieczności przekazać sprawę biskupowi diecezjalnemu”. *Uchwały Pierwszego Synodu Diecezji Toruńskiej*, st. 31, nr 5, s. 298. *Statut ist der Dekan* diecezji Passau postanawia, że dziekan w przypadku niewłaściwego prowadzenia życia przez duchownego prowadzi z nim rozmowę w cztery oczy. Dopiero po bezskutecznej rozmowie dziekan informuje wikariusza generalnego. W przypadku poważnych występków dziekan jest zobowiązany w sumieniu natychmiast powiadomić wikariusza generalnego. Bistum Passau, *Statut ist der Dekan*, [www.bistum-passau.de/bistum/dekanate-pfarreien/dekanate/dekane-prodekane](http://www.bistum-passau.de/bistum/dekanate-pfarreien/dekanate/dekane-prodekane) (dostęp: 21.01.2016), nr 4; por. Bistum Mainz, *Statut für die Dekanate*, [www.bistummainz.de](http://www.bistummainz.de) (dostęp: 21.01.2016), § 6 nr 8, s. 6.

<sup>38</sup> *Pierwszy Synod Diecezji Kaliskiej 2007–2009. Prawo diecezjalne Kościoła Kaliskiego*, Kalisz 2009, st. 18, s. 11.

<sup>39</sup> *Uchwały Pierwszego Synodu Diecezji Toruńskiej*, st. 13, s. 304.

<sup>40</sup> *Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Lubelskiej*, nr 18.8, s. 718; por. Arcybiskup Metropolita Częstochowski, dz. cyt., nr 18.8.

<sup>41</sup> Por. kan. 555 § 1 nr 2.



są dążyć do świętości, zwłaszcza że – będąc konsekrowani Bogu z nowego tytułu przez przyjęcie święceń – stają się szafarzami Bożych tajemnic dla służenia Jego ludowi. Sakramentalne upodobnienie do Jezusa Chrystusa dyktuje kapłanowi nowy motyw dążenia do świętości z racji powierzonej mu posługi, która jest święta ze swej natury. Nie oznacza to jednakże, że świętość, do której wezwani są duchowni, ma być subiektywnie większa od świętości, do której z racji chrztu zostają powołani wszyscy wierni chrześcijanie. Świętość jest zawsze taka sama, choć wyraża się różnorodnie, ale kapłan winien do niej dążyć z nowego motywu: by odpowiedzieć na nową łaskę, która go ukształtowała, aby uobecniał osobę Chrystusa, Głowy i Pasterza, aby był żywym narzędziem w dokonywaniu dzieła zbawienia. Ma dążyć do budowania jedności życia wewnętrznego i działalności związanej z posługą. Pogłębianie się tej jedności życia opiera się na pasterskiej miłości, którą z kolei podtrzymuje głębokie rozmodlenie, tak iż prezbiter jest nierozdzielnie świadkiem miłości i mistrzem życia wewnętrznego<sup>42</sup>. Owo życie duchownych odpowiadające ich stanowi ukazuje Kodeks prawa kanonicznego z 1983 roku, formalizując następujące obowiązki duchownych: obowiązek dążenia do doskonałości<sup>43</sup>, obowiązek zachowania celibatu<sup>44</sup>, obowiązek prowadzenia życia skromnego<sup>45</sup>, obowiązek noszenia stroju kościelnego<sup>46</sup>, obowiązek unikania zajęć i stanowisk niezgodnych ze stanem duchownym<sup>47</sup>.

## 2. Dziekan a formacja duchowieństwa

Na mocy sakramentu prezbiter zostaje upodobniony do Jezusa, Głowy i Pasterza Kościoła, naznaczony nieusuwalnym znamieniem służby Chrystusowego i wprowadzony w nieodwracalny stan życia, obejmujący całą jego egzystencję. Łaska sakramentalna, którą prezbiter zostaje napełniony, pozwala mu uobecnić Jezusa Chrystusa w świecie, jednoczyć się z Nim w zbawczym słowie i działaniu oraz w Jego pasterskiej miłości. Ta wyjątkowa relacja między Synem Bożym

---

<sup>42</sup> Congregazione per il Clero, Istruzione *Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale* (4 agosto 2002), nr 10, Città del Vaticano 1999, tekst polski: Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, Poznań 2002.

<sup>43</sup> Kan. 276.

<sup>44</sup> Kan. 277.

<sup>45</sup> Kan. 282 § 1.

<sup>46</sup> Kan. 284.

<sup>47</sup> Kan. 285–289.

a prezbiterem jest nadprzyrodzonym darem, który należy nie tylko przyjąć z wdzięcznością, ale i odpowiedzialnie rozwijać. Stąd też wynika konieczność stałej formacji prezbiterów. Stała formacja prezbiterów obejmuje wszystkie aspekty i wymiary dojrzałości kapłańskiej: ludzki, duchowy, intelektualny oraz duszpasterski. Powinna być systematyczna i osobista<sup>48</sup>. Nie można zapominać, że formacja „początkowa” (do kapłaństwa w seminarium) i formacja „stała” są ściśle ze sobą związane i obydwie tworzą jedną, spójną drogę chrześcijańskiego i kapłańskiego życia. Formacja stała jawi się dzisiaj jako środek konieczny dla kapłana, by osiągnął cel swojego powołania, którym jest służba Bogu i Jego Ludowi. W praktyce polega ona na pomocy wszystkim kapłanom w wielkodusznej odpowiedzi na zadanie stawiane przez godność i odpowiedzialność, którą powierzył im Bóg poprzez sakrament święceń, na strzeżeniu, obronie i rozwijaniu ich specyficznej tożsamości i powołania, na uświęcaniu siebie i innych przez sprawowanie posługi. Oznacza to, że kapłan powinien odrzucić wszelki dualizm między duchowością a sprawowanym urzędem, który jest podstawowym źródłem wielu kryzysów<sup>49</sup>. Formacja stała jest prawem-zadaniem prezbitera, a jej zlecenie jest prawem-zadaniem Kościoła. Dlatego jest nakazana przez prawo powszechne<sup>50</sup> i partykularne<sup>51</sup>. Jak powołanie do świętego urzędu otrzymuje się w Kościele, tak samo Kościołowi przysługuje zlecenie specyficznej formacji według zadań właściwych dla tego urzędu. Formacja stała więc, jako związana ze sprawowaniem kapłaństwa urzędowego, jest przedmiotem odpowiedzialności papieża i biskupów. Kościół ma więc zadanie i prawo kontynuowania formacji swoich kapłanów, pomagając im postępować w wielkodusznej odpowiedzi na dar udzielony przez Boga. Z swej strony kapłan otrzymał także jako wymaganie daru związanego ze święceniami prawo do koniecznej pomocy ze strony Kościoła, by owocnie i godnie urzeczywistniać swoją służbę<sup>52</sup>. Prawu kapłana do koniecznej pomocy ze strony Kościoła, czyli formacji stałej, odpowiada obowiązek biskupa

---

<sup>48</sup> Por. *I Synod Diecezji Legnickiej (2007–2012), Instrukcja o formacji stałej prezbiterów*, t. I, Legnica 2012, s. 184–185; por. *Congregatio pro Clericis, Directorio per il ministero e la vita dei Presbiteri Tota Ecclesia* (31 gennaio 1994), nr 74, Città del Vaticano, 1994, tekst polski: Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Città del Vaticano 1994 (odtąd: TE).

<sup>49</sup> TE, nr 71.

<sup>50</sup> Kan. 279.

<sup>51</sup> Por. kan. 279 § 2; kan. 555.

<sup>52</sup> TE, nr 72.

diecezjalnego zapewnienia wspomnianej formacji podległym sobie prezbiterom<sup>53</sup>. Jedną z możliwości formacji permanentnej jest kształcenie w ramach dekanatu, za które w głównej mierze odpowiada dziekan<sup>54</sup>.

Już samo sformułowanie kan. 555 § 1 nr 2, że dziekan ma czuwać nad tym, by duchowni jego okręgu prowadzili życie odpowiadające ich stanowi, suponuje jego obowiązek umożliwienia wspomnianym duchownym realizację formacji permanentnej. Formacja stała jawi się jako nieodzowny środek do prowadzenia życia, jakim winien odznaczać się duchowny. Jest ona obowiązkiem duchownych wynikającym z sakramentu chrztu i sakramentu święceń. Kan. 555 § 2 nr 1 precyzuje troskę, która ciąży na wikariuszu zewnętrznym w odniesieniu do permanentnej edukacji księży swojego okręgu, w terminach i sposobach przepisanych przez prawo partykularne. Kan. 279 § 2 postanawia, że kapłani według przepisów prawa partykularnego mają uczęszczać na wykłady duszpasterskie, a także w terminach ustalonych przez to prawo powinni brać udział również w innych wykładach, zebraniach teologicznych lub konferencjach. Wszystko to ma na celu ubogacać kapłana dziedzictwem teologicznym, duszpasterskim i kulturowym, które uczyni go człowiekiem swojego czasu, zdatnym do aktualizowanego dialogu z każdym człowiekiem. Wikariat zewnętrzny jest najbardziej odpowiednim poziomem kształcenia zgodnego z wymogami lokalnego prezbiterium<sup>55</sup>.

Prawo partykularne doprecyzowuje kwestię obowiązku archiprezbitera w sprawie ciągłej edukacji księży swojego wikariatu. W *Statuto dei vicari foranei* diecezji Nikosia wyznaczono dziekanowi zadanie, aby troszczył się i popierał udział prezbiteriów wikariatu w kursach naukowych i szkoleniach inicjowanych przez diecezję. Co miesiąc, w innym czasie niż rekolekcje, gromadzi on duchowieństwo dekanatu zarówno w celu omówienia problemów duszpasterskich wikariatu, jak i zapoznania się z dokumentami i dyrektywami wydanymi przez Stolicę Apostolską i ordynariusza miejsca<sup>56</sup>. W *Statuto dei Vicari Foranei* archidiecezji Campagna poleca się, by wikariusz okręgowy przygotowywał porządek

---

<sup>53</sup> Temat formacji stałej duchowieństwa jest obecnie sprawą niezwykle aktualną, szczególnie od adhortacji *Pastores dabo vobis*. Por. Ioannes Paulus PP. II, Adhortatio Apostolica Postsynodalis: *Pastores dabo vobis* (25 marti 1992), nr 70–81, „Acta Apostolicae Sedis” 84 (1992), s. 657–804, tekst polski: „L’Osservatore Romano”, wydanie polskie, 24 (2004), nr 1, s. 4–48.

<sup>54</sup> Dziekan ma „popierać i przewodniczyć spotkaniom prezbiterów i diakonów dekanatu odbywanych przynajmniej raz w miesiącu, w celu wspierania braterstwa, podtrzymywania ich życia duchowego i formacji stałej”. *Sinodo 47° della Chiesa ambrosiana*, st. 163 § 3, s. 57.

<sup>55</sup> Por. E. Cappellini, dz. cyt., s. 1340–1341.

<sup>56</sup> Diocesi di Nicosia, dz. cyt., art. 13; zob. G. Montini, dz. cyt., s. 388.

dnia i ustalał sposób przebiegu miesięcznych dekanalnych spotkań kapłańskich, którym ma przewodniczyć. Podczas tych spotkań omawiane są duszpasterskie problemy dekanatu oraz następuje zapoznanie się z dokumentami i dyrektywami wydanymi przez Stolicę Apostolską, konferencję biskupów i urzędy kurii diecezjalnej. Wtedy dziekan przekazuje także najważniejsze informacje dotyczące działalności pastoralnej diecezji<sup>57</sup>. Prawodawca postanawia, że w wymienionych zebraniach winni uczestniczyć również diakoni stali<sup>58</sup>. Autorzy *Statuti degli organi di partecipazione diocesani* diecezji Concordia-Pordenone żądają, by dziekan zabiegał, aby duchowieństwo foranialne brało udział w formacji stałej inicjowanej przez diecezję<sup>59</sup>. Z kolei w *Statuto dei vicari foranei* archidiecezji Amalfi-Cava de' Tirreni postawiono wymaganie, „aby dziekan troszczył się o życie duchowe, kulturalne i duszpasterskie członków prezbiterium wikariatu, promując spotkania sprzyjające poznaniu różnych przydatnych dyscyplin naukowych i wymianie doświadczeń duszpasterskich”<sup>60</sup>. Przywołany dokument zobowiązuje dziekana do organizowania miesięcznych spotkań prezbiterium dekanalnego, określenia ich przebiegu i przewodniczenia im<sup>61</sup>. Interesujące jest zarządzenie, w myśl którego na wspomniane spotkania duszpasterskie zazwyczaj są zapraszani także diakoni, zakonnicy, zakonnice i, jeśli uważa się to za właściwe, niektórzy świeccy pracownicy duszpasterstwa należący do bractw, stowarzyszeń, grup i ruchów kościelnych<sup>62</sup>. W *Estatutos de los arciprestazgos de la Archidiócesis de Madrid* ustalono, że archiprezbiter wraz z wikariuszem biskupim zapewnia kapłanom konieczną formację stałą w wymiarze ludzkim, intelektualnym, duchowym i duszpasterskim, zgodnie z adhortacją *Pastores dabó vobis*, i dba o to, by brali oni udział w konferencjach, spotkaniach teologicznych albo prelekcjach, zgodnie z normą kan. 279<sup>63</sup>. Natomiast w *Estatutos del Arciprestazgo de la Diócesis de Cartagena* postawiono wymaganie, aby dziekan starał się o to, aby księża jego

---

<sup>57</sup> Arcivescovo Metropolita Campagna, *Statuto dei Vicari Foranei* (2 dicembre 2014), [www.parcocchiasurisorito.it](http://www.parcocchiasurisorito.it) (dostęp: 15.11.2015), art. 11.

<sup>58</sup> Tamże, art. 12.

<sup>59</sup> Diocesi di Concordia-Pordenone, *Statuti degli organi di partecipazione diocesani*, Pordenone 2006, art. 9 d, s. 24.

<sup>60</sup> Arcidiocesi di Amalfi-Cava de' Tirreni, dz. cyt., art. 10 b.

<sup>61</sup> Tamże, art. 13.

<sup>62</sup> Tamże, art. 14.

<sup>63</sup> *Estatutos de los arciprestazgos de la Archidiócesis de Madrid*, art. 7 B b.

archiprezbiteratu byli obecni na spotkaniach, konferencjach i kolokwiach teologiczno-pastoralnych, zarówno w dekanacie, jak i poza nim<sup>64</sup>.

Ważną praktyką, poprzez którą dziekan realizuje swój obowiązek-prawo stałej formacji księży, są konferencje dekanalne, czyli w pojęciu kanonicznym zebrania duchownych dekanatu odbywane pod przewodnictwem dziekana dla omówienia zagadnień duszpasterskich oraz w celu podnoszenia poziomu naukowego i ascetycznego duchownych<sup>65</sup>. Chociaż Kodeks nie mówi wyraźnie o wspomnianych konferencjach, to można się ich dopatrywać w normie zobowiązującej dziekana do troski, ażeby duchowni zgodnie z postanowieniami prawa partykularnego uczestniczyli w określonym czasie w prelekcjach, spotkaniach teologicznych lub konferencjach, według postanowienia kan. 279 § 2<sup>66</sup>. Prawodawcy partykularni mówią o obowiązku organizowania wspomnianych spotkań duchowieństwa przez dziekana, np. w *I Synodzie Diecezji Łomżyńskiej* stwierdzono, że „konferencje dekanalne powinny być okazją do kształtowania wizji duszpasterstwa parafialnego i ponadparafialnego, w odniesieniu do diecezjalnych priorytetów pastoralnych, formacji duchowej i naukowej prezbiterów oraz tworzenia więzi kapłańskich w ramach dekanatów”<sup>67</sup>, a w *II Synodzie Diecezji Lubelskiej* podkreślono, że „kapłani pracujący w duszpasterstwie wiele korzyści mogą odnieść z dokładnego zapoznania się i sumiennego przestrzegania obowiązującego programu duszpasterskiego Episkopatu i dyrektyw władzy diecezjalnej, przekazywanych zwykle przez dziekanów i omawianych na konferencjach dekanalnych, w których kapłani ci mają obowiązek uczestniczyć”<sup>68</sup>.

Niektórzy prawodawcy wprawdzie nie nazywają wymienionych spotkań konferencjami dekanalnymi, ale o nich wspominają, np. w *Estatutos del Arciprestazgo de la Diócesis de Cartagena* postanowiono, że dziekan ma przewodniczyć spotkaniom kapłanów archiprezbiteratu i będzie nimi kierować zgodnie z ustalonym porządkiem dziennym<sup>69</sup>, a w *Statuto dei Vicari Foranei* archidiecezji

---

<sup>64</sup> *Estatutos del Arciprestazgo de la Diócesis de Cartagena*, art. 6 A 6.

<sup>65</sup> Por. T. Pawluk, *Konferencje dekanalne w kanonicznym prawie powszechnym i warmińskim*, „Studia Warmińskie” 3 (1966), s. 80; por. E. Szafrowski, *Funkcje dziekana w świetle prawa posoborowego*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 57 (1981), nr 6, s. 272–273.

<sup>66</sup> Kan. 555 § 2 nr 1.

<sup>67</sup> *I Synod Diecezji Łomżyńskiej*, st. 431, s. 149.

<sup>68</sup> *II Synod Diecezji Lubelskiej 1977–1985*, Lublin 1988, st. 345, s. 121.

<sup>69</sup> *Estatutos del Arciprestazgo de la Diócesis de Cartagena*, art. 6 A 8.

Campagna zażądano, aby dziekan inicjował spotkania modlitewne, naukowe oraz umożliwiające wymianę doświadczeń duszpasterskich<sup>70</sup>.

Dziekan zgodnie z kan. 555 § 2 nr 2 ma obowiązek troszczyć się o dostarczenie pomocy duchowych prezbiterom swego okręgu. Przytoczony przepis ma szczególną głębię treści i perspektyw. Wikariuszowi zewnętrznemu przypada obowiązek zapewnienia kapłanom wszelkich niezbędnych i pożytecznych pomocy dla ich postępu duchowego<sup>71</sup>. Dyscyplina kanoniczna i kościelna tradycja ascetyczna ustaliły pewne kluczowe punkty (praktyki), które sprzyjają i najbardziej ożywiają intymną komunię z Chrystusem w rytmie codziennym, miesięcznym i rocznym<sup>72</sup>. Pierwszym i bezpośrednio odpowiedzialnym w tej sferze jest oczywiście każdy ksiądz. Jednak istnieją pewne środki pomocy duchownym, które potrzebują określonej organizacji, np. rekolekcje i praktyki religijne, których jednostka nie może zapewnić sobie samodzielnie<sup>73</sup>.

Prawo partykularne może dokładnie podawać sposób wypełnienia wymienionego obowiązku dziekana. Według *Sinodo 47° della Chiesa ambrosiana* środkiem formacji duchowej duchownych dekanatu są miesięczne spotkania prezbiteriów i diakonów m.in. w celu wsparcia ich życia duchowego i formacji stałej<sup>74</sup>, natomiast w *Statuto dei vicari foranei* diecezji Nikosia we Włoszech przypomina się, że wikariusz okręgowy winien starać się, aby odbywały się regularnie, w sposób i według terminarza, wyznaczone przez biskupa wspólne rekolekcje dla prezbiterów dekanatu. Również ma interesować się udziałem prezbiteriów wikariatu we wspólnych rekolekcjach o charakterze diecezjalnym i ćwiczeniach duchownych<sup>75</sup>. W *Statuto dei vicari foranei* archidiecezji Amalfi-Cava de' Tirreni polecono dziekanowi troszczyć się o życie duchowe członków prezbiterium wikariatu, promując m.in. spotkania modlitewne, oraz popierać przyjaźń i braterstwo kapłańskie, zachęcając do udziału w spotkaniach mie-

<sup>70</sup> Arcidiocesi di Amalfi-Cava de' Tirreni, dz. cyt., art. 10 b.

<sup>71</sup> „«Pomoce duchowe», o jakich tu mowa, należy rozumieć szeroko. Może na pierwszym miejscu należałoby postawić dekanalne dni skupienia, które pozwalają również skorzystać z posługi konfratrów, czy zaproszonego kapłana prowadzącego ćwiczenia duchowe. W wielu diecezjach są one połączone z dekanalnymi kongregacjami odbywanymi zwyczajowo co kwartał”. E. Szafrowski, *Ponadparafialni współpracownicy...*, s. 45.

<sup>72</sup> Por. kan. 276–277; zob. J. Laquet, dz. cyt., s. 465.

<sup>73</sup> Por. E. Cappellini, dz. cyt., s. 1341.

<sup>74</sup> *Sinodo 47° della Chiesa ambrosiana*, st. 163 § 3, s. 56.

<sup>75</sup> Diocesi di Nicosia, dz. cyt., art. 12.

sięczych okręgu i w rekolekcjach rocznych promowanych przez diecezję<sup>76</sup>. Według *Statuto dei Vicari Foranei* archidiecezji Campagna wikariusz okręgowy winien promować i proponować inicjatywy duchowe, m.in. spotkania modlitewne dla kleru dekanatu<sup>77</sup>. W *Statucie księży dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej* zobowiązano dziekana do organizowania dekanalnych dni skupienia<sup>78</sup>. *I Synod Diecezji Legnickiej* zawiera następującą normę: dziekan „organizuje w dekanacie kapłańskie spotkania braterskie”<sup>79</sup>, natomiast w *Pierwszym Synodzie Diecezji Opolskiej* stwierdzono: „dziekan stara się o formację i rozwój duchowy kapłanów kondekanalnych”<sup>80</sup>. W *Statut ist der Dekan* diecezji Passau w Niemczech stanowi się, że dziekan winien umożliwić duchownym kondekanalnym korzystanie z kierownictwa duchowego<sup>81</sup>. Formacji duchowej księży służą także wspomniane wyżej konferencje dekanalne, które organizuje dziekan<sup>82</sup>.

### 3. Dziekan a duchowni znajdujący się w trudnych sytuacjach

Szczegółnej trosce dziekana poleca prawodawca „tych kapłanów, którzy znajdują się w trudniejszych okolicznościach lub przeżywają jakieś problemy”<sup>83</sup>. Niewątpliwie chodzi tu zarówno o trudności materialne, jak i duchowe. Jest jasne, że dziekan takie trudności czy problemy musi dostrzec. Wymaga to na pewno utrzymywania bliższych kontaktów z kapłanami kondekanalnymi, jak również posiadania przez archiprezbitera pewnych przymiotów, zwłaszcza odpowiedniego poziomu empatii.

---

<sup>76</sup> Arcidiocesi di Amalfi-Cava de' Tirreni, dz. cyt., art. 10 bc.

<sup>77</sup> Arcivescovo Metropolita Campagna, dz. cyt., art. 13, nr 5.

<sup>78</sup> Arcybiskup Metropolita Częstochowski, dz. cyt., nr 18.10; por. *Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Lubelskiej* (2 grudnia 2000), nr 18.10, s. 718.

<sup>79</sup> *I Synod Diecezji Legnickiej, Statut dziekana, wicedziekana i dekanalnego ojca duchownego w Diecezji Legnickiej*, t. I, Legnica 2012, § 17 nr 10, s. 132.

<sup>80</sup> *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002–2005). Statuty i aneksy*, Opole 2005, nr 32, s. 238.

<sup>81</sup> Bistum Passau, dz. cyt., Vorwort.

<sup>82</sup> Np. „[z]godnie z Instrukcją dotyczącą sposobu odbywania zebrań dekanalnych, mając na uwadze jej charakter ascetyczno-pastoralny, dziekani starannie przygotowują zarówno program, jak i przebieg konferencji. Uzgadniają oni część ascetyczną z ojcem duchownym dekanatu oraz wcześniej wyznaczają prelegenta do przedłożenia stosownego referatu o treści teologiczno-pastoralnej”. *I Synod Diecezji Sosnowieckiej. Prawo partykularne Kościoła Sosnowieckiego*, Sosnowiec 2005, st. 79 § 2, s. 55.

<sup>83</sup> Kan. 555 § 2 n. 2; por. CD, nr 16.

W przytoczonym przepisie kan. 555 § 2 nr 2 ukazuje się specyficzny wymiar braterstwa kapłańskiego. Kapłan w momencie próby nie jest pozostawiony samemu sobie: oprócz ciepła przyjaźni zawsze bardzo pocieszająca w tych okolicznościach jest należąca obecność brata, z którym można się podzielić strapieniami, zmartwieniami i problemami, by wspólnie znaleźć ich rozwiązanie. Jest to zadanie, która niezwykle uszlachetnia urząd wikariusza zewnętrznego<sup>84</sup>.

Prawo partykularne często przywołuje dosłownie kodeksowy przepis traktujący o trosce dziekana o kapłanów znajdujących się w trudniejszych okolicznościach lub przeżywających jakieś problemy, a niekiedy te przepisy ukonkretnia. *Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Lubelskiej* reguluje tę kwestię, zobowiązując dziekana, aby kapłanom kondekanalnym, zwłaszcza młodym, służył radą i pomocą w trudnościach duszpasterskich i osobistych<sup>85</sup> oraz organizował doraźną pomoc materialną dla biednych parafii<sup>86</sup>. W *Sinodo 47° della Chiesa ambrosiana* przypomina się, że dziekan ma dbać o starszych współbraci i o tych, którzy w jakikolwiek sposób wymagają zainteresowania i wsparcia<sup>87</sup>. W *Statuto dei vicari foranei* diecezji Nikosia we Włoszech poleca się, aby dla konfratrów znajdujących się w szczególnych trudnościach materialnych czy duchowych wikariusz zewnętrzny okazał się szczególnie gorliwy, dbając, aby nie brakowało im niezbędnej pomocy duchowej i materialnej<sup>88</sup>. Interesująca jest dyspozycja *Wytucznych dla pracy dekanatu i urzędów dekanalnych Archidiecezji Krakowskiej*, gdzie zalecono, aby archiprezbiter dbał o wspólnotę kapłańską ze szczególnym uwzględnieniem księży starszych, z parafii małych oraz widocznie uciekających od wspólnoty<sup>89</sup>. W *Statuto dei vicari foranei* archidiecezji Amalfi-Cava de' Tirreni sugeruje się, aby dziekan zwracał szczególną uwagę na prezbiteriów w podeszłym wieku i tych, którzy znajdują się w trudnych sytuacjach osobistych i duszpasterskich<sup>90</sup>. W *Statuti degli organi di partecipazione diocesani* diecezji Concordia-Pordenone poleca się, aby dziekan angażował się z naj-

---

<sup>84</sup> Por. E. Cappellini, dz. cyt., s. 1341.

<sup>85</sup> *Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Lubelskiej*, 18.8, s. 718; por. Arcybiskup Metropolita Częstochowski, dz. cyt., 18.8.

<sup>86</sup> *Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Lubelskiej*, 18.5, s. 718; por. Arcybiskup Metropolita Częstochowski, dz. cyt., 18.5.

<sup>87</sup> *Sinodo 47° della Chiesa ambrosiana*, st. 163 § 3, s. 56.

<sup>88</sup> Diocesi di Nicosia, dz. cyt., art. 14.

<sup>89</sup> *Wytuczne dla pracy dekanatu i urzędów dekanalnych Archidiecezji Krakowskiej*, art. 13, nr 4, s. 61.

<sup>90</sup> Arcidiocesi di Amalfi-Cava de' Tirreni, dz. cyt., art. 10 d.



większą troską na rzecz prezbiteriów, którzy znajdują się w trudnych sytuacjach<sup>91</sup>. W *Statuto dei Vicari Foranei* archidiecezji Campagna zaleca się, by wikariusz okręgowy zapewnił kapłanom znajdującym się w trudnej sytuacji osobistej czy pastoralnej konieczne pomoce duchowe i materialne<sup>92</sup>. W *I Synodzie Diecezji Legnickiej* zawarto dyspozycję, według której dziekan winien troszczyć się o dostarczenie wsparcia duchowego wszystkim prezbiterom swego dekanatu, a w sposób szczególny tym, którzy znajdują się w trudniejszych okolicznościach lub przeżywają jakieś problemy<sup>93</sup>. W *Pierwszym Synodzie Diecezji Kaliskiej* przypomniano dziekanom o obowiązku otaczania troską duchową kapłanów, zwłaszcza słabszych i przeżywających trudności<sup>94</sup>. *Statut für die Dekanate* diecezji Mainz zawiera interesującą normę, w której zobowiązuje się dziekana, aby szczególnie starał się zainteresować kapłanem, który przybywa do pracy w dekanacie i pomógł mu w integracji z prezbiterium dekanatu<sup>95</sup>.

Podobnie szczególnej trosce Kodeks powierza dziekanowi kapłanów chorych: „dowiedziawszy się o poważnej chorobie proboszcza w swoim dekanacie, dziekan winien zatroszczyć się o to, ażeby nie był on pozbawiony pomocy duchowej i materialnej, a w wypadku śmierci odprawiony był godny pogrzeb”. Wprawdzie jest tutaj mowa o chorym proboszczu, ale należy to odnieść do wszystkich chorych kapłanów przebywających na terenie dekanatu, którymi musi zająć się wikariusz foraniałny<sup>96</sup>. To niezbyt szczęśliwe zredagowanie normy przez autorów obowiązującego Kodeksu doprecyzowano w *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”*, gdzie autorzy piszą, że „urząd dziekana jako bliskiego współpracownika biskupa w posłudze duszpasterskiej wobec wiernych i troskliwego «starszego brata» dla kapłanów danego dekanatu

<sup>91</sup> Diocesi di Concordia-Pordenone, dz. cyt., art. 10 e, s. 24.

<sup>92</sup> Arcivescovo Metropolita Campagna, dz. cyt., art. 13, nr 6.

<sup>93</sup> *I Synod Diecezji Legnickiej, Statut dziekana, wicedziekana i dekanalnego ojca duchownego w Diecezji Legnickiej*, § 13 nr 5, s. 131.

<sup>94</sup> *Pierwszy Synod Diecezji Kaliskiej*, st. 18, s. 11.

<sup>95</sup> Bistum Mainz, dz. cyt., § 6, nr 3, s. 5.

<sup>96</sup> E. Szafrowski, *Ponadparafialni współpracownicy...*, s. 46. Kan. 555 § 3; por. J. Laquet, dz. cyt., s. 465. Pomijając innych poważnie chorych duchownych (prezbiterów i diakonów stałych), którymi ma zająć się dziekan, KPK z 1983 r. powtarza zbyt mechanicznie normę kan. 447 § 3 KPK z 1917 r. Prawdopodobnie ustawodawca w kan. 555 § 3 zwrócił uwagę tylko na proboszczów, gdyż bezpośrednio po wzmiance o poważnej chorobie proboszcza nakazuje dziekanowi zapewnić, aby podczas poważnej choroby proboszcza albo kiedy on umiera, nie zaginęły albo nie zostały skradzione księgi i dokumenty parafialne, przedmioty i paramenty liturgiczne. Znaczy to, że dziekan winien troszczyć się o zabezpieczenie majątku parafii przed jego rozproszeniem lub kradzieżą w czasie braku aktywności jej właściciela. Por. E. Cappellini, dz. cyt., s. 1341.

– zwłaszcza wtedy, gdy są chorzy lub mają trudności – posiada duże znaczenie duszpasterskie<sup>97</sup>. Tak zatem w okolicznościach poważnej choroby dziekan ma zapewnić choremu wszelkie niezbędne w jego sytuacji pomoce duchowe i materialne<sup>98</sup>. W przypadku zgonu wikariusz zewnętrzny winien zadbać, aby odbył się godny pogrzeb duchownego kondekanalnego.

Prawodawcy partykularni uszczegóławiają kwestie obowiązków dziekana wobec kapłanów chorych i w przypadku śmierci prezbitera kondekanalnego. W *Statut ist der Dekan* diecezji Passau w Niemczech stanowi się, że dziekan ma dbać o to, aby wszyscy kapłani i diakoni stali dekanatu dokonali testamentalnej dyspozycji odnośnie do swojego pogrzebu i złożyli je w biurze dziekańskim. W przypadku śmierci duchownego dekanatu dziekan powiadamia o tym fakcie wikariat generalny. Dziekan z urzędu przewodniczy pogrzebom kapłanów i diakonów stałych jego okręgu<sup>99</sup>. Według *Statutes für die Dekanate* diecezji Mainz dziekan w przypadku śmierci duchownego winien zatroszczyć się o godne sprawowanie liturgii pogrzebowej i sam pogrzeb<sup>100</sup>. W *Statuto dei vicari foranei* archidiecezji Amalfi-Cava de' Tirreni nakazano dziekanowi szczególną troskę o prezbiteriów starych i chorych, a w przypadku przewlekłej choroby czy ewentualnej śmierci kapłana – poinformowanie o tym arcybiskupa oraz objęcie należnym dozorem kościoł i dobra należące do parafii<sup>101</sup>, a w *Statuti degli organi di partecipazione diocesani* diecezji Concordia-Pordenone nakazano dziekanowi dbanie o to, aby poważnie chorzy duchowni dekanatu nie byli pozbawieni pomocy duchowych i materialnych oraz aby były godnie celebrowane pogrzeby zmarłych prezbiterów<sup>102</sup>. W *Statuto dei Vicari Foranei* archidiecezji Campagna poleca się, aby wikariusz okręgowy zatroszczył się o godną celebrację pogrzebów zmarłych kapłanów<sup>103</sup>. W *Statucie księży dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej*

---

<sup>97</sup> AS, nr 219.

<sup>98</sup> Chodzi nie tylko o zorganizowanie pomocy materialnej, ale przede wszystkim o zainteresowanie, żeby kapłan starszy, chory, emeryt nie czuł się niepotrzebny i opuszczony. Por. J. Dyduch, dz. cyt., s. 287. Dziekan w sytuacji poważnej choroby prezbitera z dekanatu powinien także zatroszczyć się, lub przynajmniej dopilnować, czy chory ma zapewnioną opiekę medyczną, czy może konieczne jest hospitalizowanie lub umieszczenie w domu opieki czy domu księży emerytów. Por. W. Aymans, K. Mörsdorf, *Kanonisches Recht. Lehrbuch aufgrund des Codex Iuris Canonici*, t. 2, Paderborn–München–Wien–Zürich 1997, s. 446; zob. J. Laquet, dz. cyt., s. 465.

<sup>99</sup> Bistum Passau, dz. cyt., nr 10–12.

<sup>100</sup> Bistum Mainz, dz. cyt., § 6 nr 6, s. 6.

<sup>101</sup> Arcidiocesi di Amalfi-Cava de' Tirreni, dz. cyt., art. 10 d–e.

<sup>102</sup> Diocesi di Concordia-Pordenone, dz. cyt., art. 9 f, s. 24.

<sup>103</sup> Arcivescovo Metropolita Campagna, dz. cyt., art. 13, nr 9.

zalecono, aby dziekan troszczył się o chorych kapłanów<sup>104</sup>, a w *Wytycznych dla pracy dekanatu i urzędów dekanalnych Archidiecezji Krakowskiej* polecono archiprezbiterowi dbanie o wspólnotę kapłańską ze szczególnym uwzględnieniem księży starszych i chorych<sup>105</sup>. Autorzy *IV Synodu Archidiecezji Warszawskiej* przypominają, że dziekan ma powiadomić ordynariusza miejsca o chorobie lub śmierci kapłana w dekanacie<sup>106</sup>, a *Pierwszego Synodu Diecezji Opolskiej* zobowiązują dziekana, aby po śmierci kapłana w dekanacie niezwłocznie powiadomił biskupa diecezjalnego, celem ustalenia dnia, miejsca i porządku pogrzebu. Testament zmarłego kapłana przechowywany w kurii diecezjalnej może być otwarty w obecności biskupa diecezjalnego, względnie wikariusza generalnego. O zmarłym kapłanie dziekan powinien napisać wspomnienie pośmiertne lub zlecić to innemu kapłanowi<sup>107</sup>.

#### 4. Dziekan a posługa duszpasterska i inne obowiązki duchownych dekanatu

Ważnym sektorem działalności dziekana jest czuwanie nad tym, by duchowni (prezbiterzy diecezjalni i zakonni, jak i stali diakoni, jeśli tacy znajdują się w dekanacie) troskliwie wypełniali swoje obowiązki osobiste i duszpasterskie<sup>108</sup>. Wspomniane czuwanie oznacza ze strony dziekana nie tylko kontrolę, ale postawę bardziej aktywną polegającą na gotowości wspomagania wszystkich, aby przyczyniali się do wzrostu życia religijnego wspólnoty dekanalnej<sup>109</sup>. Nadzór dziekański winien więc wyrażać się w aktywnej promocji obowiązków duchowieństwa dekanalnego. Wszystkie istotne aspekty zwyczajnej działalności duszpasterskiej są powierzone uwadze wikariusza zewnętrznego, który ma dbać o ich właściwą realizację w praktyce: by święte czynności były sprawowane zgodnie z przepisami liturgicznymi, by czystość i piękno kościoła i sprzętu liturgicznego, zwłaszcza

---

<sup>104</sup> Arcybiskup Metropolita Częstochowski, dz. cyt., nr 18. 9, por. *Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Lubelskiej*, nr 18.9, s. 718.

<sup>105</sup> *Wytyczne dla pracy dekanatu i urzędów dekanalnych Archidiecezji Krakowskiej*, art. 13, nr 4, s. 61.

<sup>106</sup> *IV Synod Archidiecezji Warszawskiej*, Warszawa 2003, st. 79, nr 7, s. 40.

<sup>107</sup> *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej, Instrukcja synodalna o wypełnianiu obowiązków dziekana i wicedziekana*, Opole 2005, nr 19, s. 235.

<sup>108</sup> Por. kan. 555 § 1 nr 2.

<sup>109</sup> Por. E. Szafrowski, *Ponadparafialni współpracownicy...*, s. 45.

w sprawowaniu i przechowywaniu Najświętszego Sakramentu, były starannie utrzymywane; żeby księgi parafialne były właściwie spisywane i należycie przechowywane, dobra kościelne prawidłowo administrowane, a budynek parafialny otoczony właściwą troską. Prawodawca dodaje, że obowiązkiem duchownych jest właściwe spisywanie i należyte przechowywanie ksiąg parafialnych. Obowiązkiem proboszczów jest prawidłowe administrowanie dobrami kościelnymi i otoczenie właściwą troską budynku parafialnego<sup>110</sup>. Prawodawca kodeksowy nie wymienia innych powinności duchownych, nad których właściwym wykonaniem ma czuwać archiprezbiter. Chodzi głównie o dziedzinę nauczania, zwłaszcza o posługę słowa Bożego i nauczanie katechetyczne. W tych i innych kwestiach Kodeks odsyła do prawa partykularnego.

W *Statutach dziekańskich* diecezji kieleckiej postanawia się, że dziekan ma prawo i obowiązek troszczyć się o to, ażeby kapłani wspólnoty dekanalnej należycie wypełniali swoje obowiązki, zwłaszcza w zakresie przebywania w parafii, nauczania, szafowania sakramentów i rozwijania życia liturgicznego. W wypadku zaniedbań w tej dziedzinie dziekan najpierw upomina po bratersku konfratrów. Jeśli upomnienia nie skutkują, a zaniedbania są poważniejsze, dziekan ma obowiązek przedstawić sprawę biskupowi. Dziekan ma dbać, aby duchowni pilnie wykonywali zarządzenia wydawane przez biskupa, zwłaszcza podczas wizytacji parafii, dbali o piękno i czystość kościołów oraz sprzętu liturgicznego, o dokładne zachowanie przepisów i zaleceń odnośnie do sprawowania i przechowywania Eucharystii. Dziekan zwraca szczególną uwagę na to, czy tabernakulum jest odpowiednio zabezpieczone<sup>111</sup>. W *Statucie Księży Dziekanów Archidiecezji Lubelskiej* stwierdzono, że dziekan troszczy się o właściwą obsługę duszpasterską rekolekcji prowadzonych w dekanacie, organizuje pracę katechetyczną na terenie swojego dekanatu, pomaga usuwać istniejące braki w pracy katechetycznej, przedstawia swoje spostrzeżenia i wnioski w zakresie pracy katechetycznej we właściwym wydziale Kurii Metropolitalnej, z urzędu jest wizytatorem katechetycznym w swoim dekanacie<sup>112</sup>. Z kolei w *Wytycznych dla pracy dekanatu i urzędów dekanalnych Archidiecezji Krakowskiej* wskazuje się, że dziekan jest odpowiedzialny za całość spraw duszpasterskich i materialnych w dekanacie, kontroluje organizację duszpasterstwa, prowadzenie kancelarii oraz

---

<sup>110</sup> Por. kan. 555 § 1 nr 3. Por. E. Cappellini, dz. cyt., s. 1340; por. J. Laquet, dz. cyt., s. 465.

<sup>111</sup> Biskup Kielecki, dz. cyt., nr 4.1–3, s. 260.

<sup>112</sup> *Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Lubelskiej*, nr 18.7, 18.12–14, s. 718; por. Arcybiskup Metropolita Częstochowski, dz. cyt., nr 18.7, 18.12–14.

kierowanie sprawami materialnymi. Doradza i czuwa nad roztroprnym i zgodnym z zarządzeniami podejmowaniem nowych inwestycji sakralnych i parafialnych, przedkłada pisemną opinię o księżach wikariuszach i katechetach, z uwzględnieniem zaangażowania w pracę, szczególnych predyspozycji i zdolności do współpracy w zespole<sup>113</sup>.

W *Statut für die Dekanate* diecezji mogunckiej zwraca się uwagę na to, że dziekan kieruje wszystkimi duchowymi dziekanatu w celu owocnej współpracy duszpasterskiej<sup>114</sup>, podobnie stanowi *Statut ist der Dekan* diecezji Pasawa, gdzie stwierdza się, że zadaniem dziekana jest koordynacja pracy kapłanów, stałych diakonów i współpracowników pastoralnych w dekanacie w celu konstruktywnej współpracy<sup>115</sup>. W *Statuto dei vicari foranei* diecezji Nikosia potwierdzono obowiązek dziekana wspólnego wraz z prezbiterami kondekanalnymi poszukiwania najlepszych sposobów, aby ewangelizacja, katecheza i administracja sakramentów były jednolicie wykonywane, posługa charytatywna i opieka społeczna były wystarczająco i dobrze skoordynowane, dobra kościelne były odpowiednio zarządzane, archiwum parafialne traktowane z rzetelną czujnością<sup>116</sup>. W *Estatutos de los arciprestazgos de la Archidiócesis de Madrid* polecono dziekanowi koordynację, ożywanie i popieranie wspólnej działalności duszpasterskiej w dekanacie, dbanie o czystość i piękno kościoła i przedmiotów liturgicznych, o godne i właściwe sprawowanie i przechowywanie Najświętszego Sakramentu, o to, żeby księgi parafialne były właściwie spisywane i należycie przechowywane, dobra kościelne prawidłowo administrowane, a budynek parafialny otoczony właściwą troską<sup>117</sup>. W *Estatutos del Arciprestazgo de la Diócesis de Cartagena* poleca się, aby dziekan troszczył się, by proboszczowie pilnie zarządzali dobrami kościelnymi, szczególnie kościołem i domem parafialnym. Po wcześniejszym powiadomieniu proboszcza każdego roku archiprezbiter starannie przegląda parafialne księgi, sprawdza stan świątyni parafialnej, sal parafialnych i plebanii<sup>118</sup>.

---

<sup>113</sup> *Wytyczne dla pracy dekanatu i urzędów dekanalnych Archidiecezji Krakowskiej*, art. 13, nr 1–3, 9, s. 61–62.

<sup>114</sup> Bistum Mainz, dz. cyt., § 6, nr 1, s. 5.

<sup>115</sup> Bistum Passau, dz. cyt., nr 2; zob. J. Laquet, dz. cyt., s. 464.

<sup>116</sup> Diocesi di Nicosia, dz. cyt., art. 10.

<sup>117</sup> *Estatutos de los arciprestazgos de la Archidiócesis de Madrid*, art. 7 1 C.

<sup>118</sup> *Estatutos del Arciprestazgo de la Diócesis de Cartagena*, art. 6 B 2.

## Podsumowanie

Z przeprowadzonych rozważań i analiz należy wyciągnąć następujące wnioski:

1. Nie można zapominać, że chociaż w ujęciu soborowym dziekan jest na pierwszym miejscu duszpasterzem, to jednak do natury jego urzędu należy aspekt administracyjny, wyrażający się przede wszystkim w podejmowaniu kontroli w stosunku do powierzonego dekanatu.
2. Dziekan z racji swojego urzędu ma wiele praw i obowiązków wobec duchownych swojego okręgu.
3. Wszyscy duchowni dekanatu: prezbiterzy świeccy, zakonni czy diakoni stali wykonujący jakąkolwiek funkcję duszpasterską czy zamieszkujący na terenie dekanatu, pozostają w relacji prawnej z archiprezbiterem.
4. Obowiązek czuwania nad tym, by duchowni jego okręgu prowadzili życie odpowiadające ich stanowi wymaga od dziekana posiadania pewnych kwalifikacji osobowościowych i moralnych.
5. Dziekan, aby mógł skutecznie wypełniać swoje zadania wobec kleru dekanalnego, winien cieszyć się szacunkiem duchowieństwa i wiernych, odznaczać się dobrymi obyczajami, roztropnością i wiernością doktrynie, pobożnością i gorliwością apostołską, zasługiwać na zaufanie biskupa i duchownych oraz mieć niezbędne umiejętności kierowania i pracy w zespole. Niewątpliwie dziekan ma odznaczać się komunikatywnością i odpowiednim poziomem empatii.
6. Dziekan winien umożliwić duchownym dekanatu realizację formacji stałej w odpowiedniej formie, która jest obowiązkiem duchownego i za którą on w pierwszym rzędzie jest odpowiedzialny. Dookreślenie sposobów wspomnianej formacji należy do prawa partykularnego, które winno zostawić pewną przestrzeń dla inwencji dziekana.
7. Doniosła jest rola dziekana w relacji do duchownych, którzy znajdują się w trudnych sytuacjach materialnych i duchowych (zawinionych czy niezawinionych) bądź przeżywają jakieś problemy.
8. Forma exhortatywna (zachęcająca), którą przyjmuje norma traktująca o trosce dziekana o duchownych dekanatu, nie może wprowadzać w błąd: prawodawcy kodeksowemu chodzi o prawdziwą i właściwą dyspozycję (normę) dyscyplinarną, która precyzuje obowiązek czuwania wikariusza zewnętrznego, a w poważniejszych wypadkach oddania sprawy biskupowi diecezjalnemu.

## Bibliografia

### Źródła

*I Synod Diecezji Legnickiej (2007–2012)*, t. I, Legnica 2012.

*I Synod Diecezji Łomżyńskiej*, Łomża 2005.

*I Synod Diecezji Sosnowieckiej. Prawo partykularne Kościoła Sosnowieckiego*, Sosnowiec 2005.

*II Synod Diecezji Lubelskiej 1977–1985*, Lublin 1988.

Arcidiocesi di Amalfi-Cava de' Tirreni, *Statuto dei vicari foranei*, <http://www.diocesiamalficava.it> (dostęp: 15.11.2015).

Arcivescovo Metropolita Campagna, *Statuto dei Vicari Foranei* (2 dicembre 2014), <http://www.parrocchiagesurisorto.it> (dostęp: 15.11.2015).

Arcybiskup Metropolita Częstochowski, *Statut księży dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej*, <http://kuriaczestochowa.pl/wp-content/uploads/2013/02/14.pdf> (dostęp: 15.11.2015).

Biskup Kielecki, *Statuty dziekańskie* (22 października 1981), „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 57 (1981), nr 6, s. 257–264.

Bistum Mainz, *Statut für die Dekanate*, <http://www.bistummainz.de> (dostęp: 21.01.2016).

Bistum Passau, *Statut ist der Dekan*, <http://www.bistum-passau.de/bistum/dekanate-pfarreien/dekanate/dekane-prodekane> (dostęp: 21.01.2016).

Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Decretum de pastorali Episcoporum munere in Ecclesia *Christus Dominus* (28 octobris 1965), „Acta Apostolicae Sedis” 58 (1966), s. 673–701, tekst polski: Sobór Watykański II, Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 236–258.

Congregatio pro Episcopis, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi „Apostolorum Successores”* (22 febbraio 2004), Città del Vaticano 2004, tekst polski: Kongregacja do spraw Biskupów, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”*, Kielce 2005.

Congregatio pro Clericis, *Direttorio per il ministero e la vita dei Presbiteri Tota Ecclesia* (31 gennaio 1994), Città del Vaticano, 1994, tekst polski: Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Città del Vaticano 1994.

Congregazione per il Clero, *Istruzione Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale* (4 agosto 2002), Città del Vaticana 1999, tekst polski: Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, Poznań 2002.

Diocesi di Concordia-Pordenone, *Statuti degli organi di partecipazione diocesani*, Pordenone 2006.

- Diocesi di Nicosia, *Statuto dei vicari foranei*, <http://www.webdiocesi.chiesacattolica.it> (dostęp: 15.11.2015).
- Estatutos de los arciprestazgos de la Archidiócesis de Madrid* (16 julio 1997) <http://lavozdelcardenal.archimadrid.com/1997/07/16/estatutos-de-los-arciprestazgos-de-la-archidiocesis-de-madrid> (dostęp: 20.11.2015).
- Estatutos del Arciprestazgo de la Diócesis de Cartagena*, <http://www.diocesisdecartagena.org> (dostęp: 20.11.2015).
- Ioannes Paulus PP. II, Adhortatio Apostolica Postsynodalis: *Pastores dabo vobis* (25 marti 1992), „Acta Apostolicae Sedis” 84 (1992), s. 657–804, tekst polski: „L’Osservatore Romano” wydanie polskie, 24 (2004), nr 1, s. 4–48.
- Paulus PP. VI, motu proprio *Ecclesiae Sanctae* (6 augusti 1966), „Acta Apostolicae Sedis” 58 (1966), s. 757–787, tekst polski: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk Mirosław, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 138–143.
- Pierwszy Synod Diecezji Kaliskiej 2007–2009. Prawo diecezjalne Kościoła Kaliskiego*, Kalisz 2009.
- Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002–2005). Statuty i aneksy*, Opole 2005.
- Pierwszy Synod Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej 1996–2001*, Zamość 2001.
- Sacra Congregatio pro Episcopis, Directorium *Ecclesiae imago* de pastoralii ministerio Episcoporum (22 februarii 1973), w: *Enchiridion Vaticanum*, t. 4, Bologna 1997, nr 1945–2328, tekst polski: Kongregacja Biskupów, Instrukcja *Ecclesiae imago* na temat pasterskiej posługi biskupów, „Posoborowe Prawodawstwo Kościelne” 1975, t. 6, z. 1, red. E. Szafrowski, nr 10370–11035.
- Sinodo 47° della Chiesa ambrosiana*, Milano 1995.
- Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Lubelskiej* (2 grudnia 2000), „Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” 74 (2000), nr 4, s. 713–726.
- Uchwały Pierwszego Synodu Diecezji Toruńskiej. Prawo partykularne Kościoła Toruńskiego*, Toruń 2011.
- Wytyczne dla pracy dekanatu i urzędów dekanalnych Archidiecezji Krakowskiej* (3 czerwca 1992), „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 130 (1992), nr 7–9, s. 58–64.

## Literatura

- Aymans W., Mörsdorf K., *Kanonisches Recht. Lehrbuch aufgrund des Codex Iuris Canonici*, t. 2, Paderborn–München–Wien–Zürich 1997.
- Bressani A., *La chiesa particolare*, w: *Il diritto nel mistero della Chiesa. Il popolo di Dio e la sua struttura organica*, red. Gruppo Italiano Docenti di Diritto Canonico, vol. 2, Roma 1981, s. 309–404.



- Cappellini E., *Comentario a los cánones 553–555*, w: *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 2, cz. II, wyd. 3, Pamplona 2002, s. 1333–1343.
- Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 2, cz. II, wyd. 3, Pamplona 2002.
- Dyduch J., *Posoborowe ujęcie funkcji dziekana*, „Notificaciones” 120 (1982), nr 12, s. 286–291.
- Jougan A., *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Warszawa 1992.
- Krawczyk W., *Dziekan we wspólnocie dekanalnej*, „Studia Płockie” 8 (1980), s. 62–75.
- Laquet J., *Arcipreste*, w: *Diccionario General de Derecho Canónico*, obra dirigida y coordinada por J. Otaduy, A. Viana, J. Sedano, vol. I, Pamplona 2012, s. 463–465.
- Montini G., *I Vicari foranei*, „Quaderni di Diritto Ecclesiale” 4 (1991), z. 3, s. 376–389.
- Pawluk T., *Konferencje dekanalne w kanonicznym prawie powszechnym i warmińskim*, „Studia Warmińskie” 3 (1966), s. 79–93.
- Sztafrowski E., *Funkcje dziekana w świetle prawa posoborowego*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 57 (1981), nr 6, s. 264–273.
- Sztafrowski E., *Ponadparafialni współpracownicy biskupa diecezjalnego*, „Prawo Kanoniczne” 35 (1992), nr 3–4, s. 25–55.

## DZIEKAN A DUCHOWIEŃSTWO DEKANALNE. ASPEKT PRAWNO-DUSZPASTERSKI

### Streszczenie

Celem artykułu jest ukazanie zagadnienia prawnej relacji dziekana do duchownych dekanatu. W pierwszej części przedstawiono kwestię troski dziekana o prowadzenie przez duchownych życia odpowiadającego ich stanowi. W drugiej części wskazano na obowiązki dziekana odnośnie do formacji duchowieństwa, natomiast część trzecia została poświęcona stosunkowi dziekana do duchownych znajdujących się w trudnych sytuacjach. W części czwartej omówiono sprawę troski dziekana o właściwą posługę duszpasterską duchownych dekanatu.

**Słowa kluczowe:** dziekan, duchowni, formacja, dekanat, duszpasterstwo

**THE RELATIONS OF THE VICAR FORANE AND THE CLERICS  
OF THE VICARIATE FORANE. THE LEGAL AND SPIRITUAL ASPECTS**

**Summary**

The aim of the article is to discuss the issue of the legal relations between the vicar forane and the clerics of the vicariate forane. The first part deals with the vicar forane's care for the suitable spiritual life of the clerics. The second part outlines the vicar forane's duties concerning the formation of the clerics, while the third section concerns the vicar forane's attitude towards the clerics experiencing difficult situations. The fourth section discusses the issue of the vicar forane's care for the suitable ministry service of the vicariate forane's clerics.

**Keywords:** vicar forane, clerics, formation, vicariate forane, ministry

*Translated by Aneta Karpińska*